

Київський університет імені Бориса Грінченка

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

A decorative element consisting of several thin, parallel horizontal lines.

Колективна монографія

Київ — 2021

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 9 від 29 жовтня 2020 р.)

Рецензенти:

Гринкевич С. С., доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу та логістики Національного університету «Львівська політехніка»;

Іляш О. І., доктор економічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності Міжнародного університету фінансів;

Петроє О. М., доктор наук з державного управління, доцент, директор Інституту експертно-аналітичних та наукових досліджень Національної академії державного управління при Президентові України.

Соціально-економічний розвиток міст в умовах децен-
С69 тралізації : кол. моногр. / за ред. Л.М. Ільч. — К. : Київ. ун-т
ім. Б. Грінченка, 2021. — 532 с.
ISBN 978-617-658-097-3

У монографії досліджено теоретичні, методологічні та практичні аспекти соціально-економічного розвитку міст в умовах децентралізації. Обґрунтовано теоретико-методологічні основи забезпечення і формування інституційних засад соціально-економічного розвитку міст. Значну увагу приділено визначенню пріоритетних напрямів і шляхів активізації участі громадян в розвитку міст. Визначено стратегічні напрями формування моделі сталого соціально-економічного розвитку міст.

Для науково-педагогічних працівників, керівників органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування та фахівців, які займаються питаннями децентралізації та соціально-економічного розвитку громад, аспірантів, студентів спеціальностей 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування», 051 «Економіка», 081 «Право».

УДК 316.3:338.244.47

ПЕРЕДМОВА.....	5
----------------	---

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	8
---	---

1.1. Реформа територіальної організації влади: міжнародні практики та уроки для України (Удовиченко В. П.)	8
1.2. Соціально-економічний розвиток міст: глобальні тренди, виклики та перспективи (Поспелова Т. В.)	36
1.3. Теоретичний контент становлення та позитивні очікування функціонування smart-міста (Краус К. М., Краус Н. М.)	52
1.4. Формування теоретичних засад публічного управління екосистемами міст (Рябець К. А.)	78
1.5. Науково-методичні підходи до формування «профілю просторових ризиків» населених пунктів (Калашнікова Т. М.)	96
1.6. Наукові основи становлення та розвитку інвестиційної діяльності: секторальний аспект (Томілін О. О., Безкровний О. В.)	118

РОЗДІЛ 2

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	135
--	-----

2.1. Реформа децентралізації через призму драйверів соціально-демографічного та технологічного розвитку міст (Ільїч Л.М.)	135
2.2. Оптимізація розподілу повноважень в системі управління сучасним містом (Яковенко І. В.)	150
2.3. Актуальні питання управління енергоефективністю економіки України (Самойлик Ю. В., Болдирева Л. М.)	172
2.4. Соціальні хаби як елемент інфраструктурного забезпечення участі громади в розвитку міст (Звонар В. П.)	190
2.5. Соціальний капітал міст України: роль волонтерської діяльності (Головко Л. В., Котенко Т. М., Головко Т. В.)	208
2.6. Підприємницькі університети як драйвери соціально-економічного розвитку міст та територій (Осецький В. Л., Мурована Т. О.)	227

Список використаних джерел

1. Бауман З. (2008). *Текущая современность*. СПб: Питер. 240 с.
2. Бек У. (2000). *Общество риска. На пути к другому модерну*. М.: Прогресс-Традиция. 384 с.
3. Васильева Е.Е. (2015). Кредитный риск: актуальные проблемы моделирования. *Финансы и кредит*, 7(631). С. 45–53.
4. Калашнікова Т.М. (2019). Зміст просторового аспекту процесів людського розвитку. *Демографія та соціальна економіка*, 3(37). С. 133–148; doi: <https://doi.org/10.15407/dse2019.03.133>.
5. Кастельс М. (2000). *Информационная эпоха: экономика, общество, культура*. М.: ГУ ВШЭ. 608 с.
6. Луман Н. (1994). Понятие риска. *Thesis*. Вып. 5. С. 135–160.
7. Capello R., Caragliu A., Nijkamp P. (2011). Territorial capital and regional growth: increasing returns in knowledge use. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, vol. 102. Iss. 4. P. 385–405.
8. Friedmann J. (1966). *Regional Development Policy: a Case Study of Venezuela*. Cambridge (Mass.). 317 p.
9. Hagerstrand T. (1966). Aspects of the Spatial Structure of Social Communication and the Diffusion of Information. *Papers and Proceedings of the Regional Science Association*, vol. 16. pp. 27–42.
10. Perroux F.A (1983). *New concept of development*. Basic tenets. London, Canberra. 212 p.

1.6. Наукові основи становлення та розвитку інвестиційної діяльності: секторальний аспект

Однією з найгостріших проблем агропромислового виробництва є те, що сільське господарство, забезпечуючи значний внесок у розвиток держави, несе непропорційну частку витрат, які пов'язані з цим розвитком. Причинами виникнення циклічних криз в розвитку національної економіки країни полягає перш за все в надвиробництві товарів і неможливості їх реалізації, що спричиняє спад виробництва, зростання армії безробітних, погіршення життєвого рівня населення тощо. Відокремлення окремих етапів виробництва ставить підприємства у все більшу залежність один від

одного. На сучасному етапі значна частина машин, устаткування, обладнання і технологій, необхідних для виробництва надходячи у вітчизняну аграрну економіку з промислово розвинутих країн, причому забезпечується здебільшого зовнішнім фінансуванням.

Фінансування сільського господарства в сучасних умовах здійснюється у формі нееквівалентного міжгалузевого обміну. Аграрії, як правило, часто демонструють власні неспроможність відстоювати свої соціальні та економічні інтереси, особливо порівняно з вдалою діяльністю представників бізнесово-посередницьких структур.

Найважливіша невирішена проблема, яка стримує розвиток агропромислового виробництва, є нееквівалентність обміну ресурсами, що входять і виходять із системи агропромислового виробництва та не відпрацьованість взаємодії між взаємопов'язаними і взаємообумовленими структурними елементами агропродовольчої сфери. Саме це призвело до зниження ефективності галузі та до значного спаду агропромислового виробництва [16, с. 5]. Структурні пропорції, що склалися, не дають можливості забезпечити відновлення макроекономічної стабільності, не сприяють підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного виробника.

Світовий досвід доводить, що інтенсивність інвестиційної діяльності суттєво впливає на рівень економічного розвитку галузей країн світу.

Питання розвитку інвестиційної діяльності агропромислового виробництва висловлюють: Л.В. Боровік [2]; С.О. Гуткевич [3]; Т.В.Калашнікова, А.О. Калашников [6]; В.Я. Плаксієнко [9]; Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк [10]; О.В. Ульяновченко [18]; та інші вчені-економісти.

Незважаючи на глибину дослідження наукових основ становлення та розвитку інвестиційного потенціалу, інвестиційної привабливості аграрного виробництва, визначення міжгалузевих виробничих зв'язків, особливо в сільському господарстві в період ринкового реформування, поза увагою залишаються питання наукових основ становлення та розвитку інвестиційної діяльності агропромислового виробництва.

Домінантами інституційного забезпечення сталого розвитку визначаються такі позиції: формування певних соціальних умов щодо реалізації концепту сталого розвитку; оновлення відносин між суб'єктами господарської діяльності, заснованих на рівноправ-

ному партнерстві; використання механізмів забезпечення гармонізації інтересів суб'єктів господарювання при досягненні соціальних, економічних та екологічних орієнтирів сталого розвитку [8, с. 49].

За критеріями привабливості і пріоритетності галузей економіки України виділяють такі:

- стратегічні галузі, які забезпечують життєдіяльність держави: енергетика, транспорт, машинобудування, наука;

- пріоритетні галузі економіки, які забезпечують продовольчу безпеку держави: сільське господарство, харчова промисловість, торгівля;

- галузі інфраструктури: виробнича та соціальна інфраструктури [3].

До методологічних принципів міжгалузевих економічних відносин в агропромисловому виробництві доцільно віднести: посилення маркетингової орієнтації, інтеграційні процеси на підприємствах; поглиблення спеціалізації виробництва; поширення нових видів сільськогосподарської продукції; інвестиційну привабливість; територіальну наближеність до європейських продовольчих ринків; наявність кваліфікованої робочої сили [15, с. 9].

Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств слід трактувати як сукупність різноманітних умов, ресурсів, економічних механізмів, важелів і заходів, які забезпечують заданий перебіг інвестиційних процесів та у довготривалій перспективі приводять до зміни кількісних і структурних характеристик підприємства, його переходу у новий якісний стан та здатності протидіяти негативному впливу зовнішнього середовища [6].

Світовий досвід показує, що інвестиції є могутньою рушійною силою подальшого розвитку національної економіки та життєвого рівня населення.

Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) за видами економічної діяльності в економіці України за 2019 рік склав: галузь сільського, лісового та рибного господарства — 451,9 млн дол. США, що визначає 62,3 %, в порівнянні до 2012 року; промисловість — 10823,4 млн дол. США, відповідно — 6,25 %; будівництво — 983,5 млн дол. США, відповідно — 83,6 % до показників 2012 року [4].

Державне регулювання інвестиційним, інноваційно-технологічним розвитком України є основним механізмом реалізації виходу

країни з кризової фази розвитку в період пандемії. За допомогою структурної політики держави здійснюється державне регулювання структурними зрушеннями в економіці. Задоволення потреб споживача та зниження витрат на виробництво продукції є однією основних функцій галузей економіки. Важливе місце займає державне регулювання факторами виробництва та рухом матеріальних і грошових потоків між його учасниками.

Отже, важливим регулятором розвитку будь-якої галузі та сфер агропромислового виробництва є державне регулювання руху матеріальних і грошових потоків серед основних учасників економічної системи та регулювання цінової політики щодо доходів та обсягів виробництва.

Перевага у визначенні напрямів державного інвестування повинна віддаватися виробництвам, що формують “точки зростання”, а також галузям, які забезпечують створення інфраструктури, наукоємним і високотехнологічним виробництвам. Державні інвестиції слід використовувати як засіб створення первинних умов для залучення приватних та іноземних інвестицій у розвиток пріоритетних галузей, зокрема у вітчизняне сільське господарство [18].

Залежно від ступеня розвитку суспільного поділу праці та усупільнення виробництва економіка — це система сфер: економіка сфери матеріального виробництва; економіка сфери нематеріального виробництва; економіка окремих галузей; економіка промисловості; економіка сільського господарства; економіка транспорту і галузей виробництва.

До галузей національної економіки відносять: сільське господарство, промисловість, торгівлю, будівництво, управління та інші, які діляться на підгалузі та види виробництва.

За часів незалежності в Україні відбулися суттєві структурні зміни в багатьох галузях економіки, не винятком є і сільське господарство та окремі його галузі. На сьогодні для України сільське господарство — ключова галузь, яка має потужний інвестиційний потенціал. У скрутній економічній ситуації яку переживало багато країн, у тому числі і Україна, зовнішні фінансові ресурси дуже часто є найважливішим засобом розвитку сучасного сільського господарства. Фінансування сільського господарства в сучасних умовах здійснюється у формі нееквівалентного міжгалузевого обміну. Представники аграрного сектора, як правило, демонструють свою не-

спроможність відстоювати свої соціальні та економічні інтереси, як це вдало роблять представники бізнесово-посередницьких структур. За останні роки спеціалістами аграрної сфери доведено, що сільському господарству не потрібна якась особлива державна підтримка.

Сільське господарство здатне ефективно функціонувати при умові відпрацьованості економічного механізму регулювання, при якому всі галузі економіки мали б однакові стартові умови господарювання. Інвестиції, що спрямовуються лише в основні фонди, слід називати капіталовкладеннями. Умови інвестиційної привабливості підприємства відіграють не останню роль у залученні іноземних інвестицій, тому що для цього замало лише наявності привабливого інвестиційного клімату держави. Саме організаційно-економічні умови всередині підприємства визначають, чи буде воно вибране з-поміж інших підприємств цієї галузі для реалізації інвестиційного проекту.

При залученні інвестицій потребують узгодження обсяги виділених ресурсів і терміни реалізації запланованих проектів. В той же час необхідно враховувати критерії досягнення максимальної доходності і мінімізацію періоду окупності капітальних вкладень і ризику [12, с. 114]. Інвестиції іноземні — інвестиції різних зарубіжних інвесторів в економічну систему країни з метою привласнення більших прибутків, встановлення контролю над економікою загалом або окремими галузями, підприємствами. Їх поділяють на прямі та портфельні іноземні інвестиції. Розрізняють недержавні (приватні і колективні) й державні іноземні інвестиції [11, с. 141]. З 2010 по 2019 рр. прямих іноземних інвестицій в Україну найбільше надійшло у 2014 р. — \$ 53704,0 млн. дол., а з України — \$ 6702,9 млн. дол. (рис. 1.6.1). Обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на 1 особу в Україні склали — 14907,0 грн [4].

Інвестиційний процес — це складна економічна категорія, яка характеризує соціально-економічний стан держави та дозволяє моделювати її майбутнє. Суб'єкт державних інвестицій — держава. Суб'єкти інвестиційного процесу вступають у різні суспільні відносини, які мають також і міжгалузевий характер. Такі інвестиції спрямовують здебільшого у базові, малоприбуткові сфери й галузі, а також на розвиток освіти, охорони здоров'я та інше. Наддержавні інвестиції здійснюють міжнародні економічні організації та наднаціональні органи.

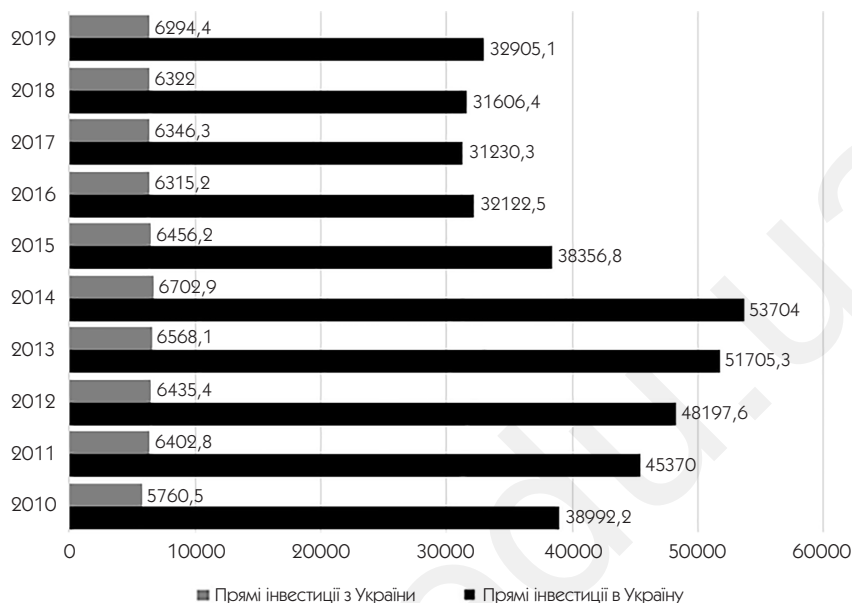

Рис. 1.6.1. Прямі іноземні інвестиції в Україні за 2010–2019 рр.
(на початок року, млн. дол. США)*

Надходження прямих іноземних інвестицій з країн світу за 2012–2019 рр. нами представлена в *табл. 1.6.1*.

В галузі іноземного інвестування країни ЄС, Америки та Азії займають значну позицію. Аналізуючи надходження іноземних інвестицій (за 2019 рік) в економіку України з країн Європейського Союзу, Америки та Азії найбільше надійшло прямих іноземних в економіку України: з Кіпру — 9544,5 млн дол. США та Нідерландів — 7118,7 млн дол. США, а найменше — з Бельгії (104,7 млн дол. США) та Італії (242,4 млн дол. США) (*табл. 1.6.1*).

У сфері інвестиційної діяльності особливе місце займають фінансові інвестиції. Інвестування вільних коштів у фінансові інструменти (корпоративні права, цінні папери, деривативи тощо) ставить за мету одержання в майбутньому прибутку, установлення контролю над підприємством та інші цілі.

* Складено авторами на основі [4].

Таблиця 1.6.1

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України
з країн світу за 2012–2019 рр., млн. дол. США*

Назва країн	Обсяги прямих інвестицій, роки								2019 у % до 2010 рр.
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Кіпр	12700,8	15907,7	17725,6	11971,6	9 894,8	8785,5	8932,7	9544,5	76,3
Нідерланди	9323,8	8727,6	9007,5	6887,3	6090,3	6028,4	6395,0	7118,7	у 1,3 р.б.
Німеччина	5329,8	4496,3	2908,4	2110,6	1604,9	1564,2	1682,9	1701,4	31,9
Швейцарія	939,3	1097,6	1351,0	1391,7	1391,0	1436,9	1515,9	1552,1	у 1,6 р.б.
Швеція	1141,9	1084,4	439,3	363,7	334,0	328,8	351,2	344,9	30,2
Віргінські острови (Брит.)	1580,2	1888,2	2275,9	1988,3	1715,0	1682,3	1358,4	1040,2	65,8
Російська Федерація	2876,1	3040,5	3525,9	1620,5	343,8	813,6	797,2	597,8	20,8
Австрія	2317,5	2476,9	2314,0	1351,5	1152,6	1099,9	1038,8	1150,0	49,6
Франція	1993,1	1510,3	1520,5	1 341,9	1 299,1	615,6	723,4	744,4	37,3
Польща	834,3	897,2	819,8	708,0	679,4	509,1	571,3	631,7	75,7
Люксембург	488,9	559,5	555,8	398,8	363,9	660,1	515,8	484,9	99,2
Угорщина	678,5	684,3	685,9	466,4	333,7	498,1	511,1	565,1	83,3
США	966,6	976,5	934,7	789,1	717,2	585,2	517,4	542,5	56,1
Бельгія	84,2	72,2	66,0	104,2	96,8	99,3	103,9	104,7	у 1,3 р.б.
Італія	349,2	401,7	584,6	207,8	216,4	196,7	201,6	242,4	69,4
Туреччина	164,0	186,9	212,1	199,3	192,7	280,6	319,0	315,3	у 1,9 р.б.

* Розраховано авторами на основі [4].

Фінансові інвестиції можуть здійснюватися за такими напрямками:

- інвестиційна діяльність по вкладенню коштів у фінансові інструменти і зокрема в цінні папери. В сучасних умовах розвитку економіки проявляється тенденція активізації інвестиційних операцій на ринку цінних паперів, сукупність інструментів якого становить близько 90 % від загального обсягу фінансових інвестицій підприємств;

- придбання деривативів (похідних цінних паперів) передбачає купівлю цих фінансових інструментів з метою хеджування операцій на ринку “спот” або отримання спекулятивного доходу;

- здійснення депозитарних операцій, що є формою короткострокового вкладення тимчасово вільних коштів з метою генерування інвестиційного прибутку;

- внесення паїв у спільні підприємства [13, с. 113–114].

Фінансові інвестиції є активною формою вкладення, що забезпечує ефективне використання вільного капіталу. Його характерні особливості полягають у наступному:

- капітал вкладається у процесі діяльності підприємства, коли вирішені потреби в реальних інвестиціях;

- забезпечує механізм здійснення зовнішнього інвестування;

- відноситься до належного виду фінансово-господарської діяльності підприємств;

- дає можливість підприємству досягти поставлених задач по окремих стратегічних напрямках з меншими витратами за короткий період.

- потребує мінімум часу для прийняття управлінських рішень;

- пов’язані з активним моніторингом, оперативністю прийняття рішень [12, с. 109–110].

При управлінні оборотним капіталом велике значення має визначення джерел фінансування його приросту. Додаткова потреба у власних і привієняних до них коштах (приріст нормативу) визначається шляхом порівняння сукупного нормативу на плановий рік із сукупним нормативом минулого року. Коли у плановому році потреба підприємства у власних оборотних коштах зменшується, утворюється надлишок оборотних коштів, який може бути використаний як джерело нових інвестицій [7]. Така форма фінансового інвестування менш капіталомістка, проте більш оперативна. Вона

дає змогу встановлення контролю за господарською діяльністю підприємства [5, с. 137].

Як відомо, лізинг (як вид інвестиційної діяльності) може давати потужний поштовх в оптимізації використання наявного машинного парку, є гнучким економічним важелем, який здатний залучати інвестиції, сприяти підйому вітчизняного виробника, залучити капітал в життєвоважливі галузі економіки країни, забезпечити реальну підтримку малого бізнесу і створювати нові виробництва.

Впровадження лізингового кредитування не лише виступає засобом стимулювання реалізації нової техніки і прискорення оновлення основних фондів, а й може стати поштовхом до розвитку національної економіки в цілому, підвищення її якісного рівня [14, с. 2472].

В тому випадку, коли рух грошових коштів у результаті інвестиційної і фінансової діяльності має позитивне значення, а в результаті операційної — від’ємне, якість управління підприємством можна охарактеризувати як “кризову”. Тобто підприємство фінансує витрати операційної діяльності за рахунок надходжень від інвестиційної та фінансової. Аналізуючи джерела фінансування капіталовкладень очевидно, головним з них (до 95 %) є власні кошти самих інвесторів — у вигляді реінвестованих прибутків та амортизаційних відрахувань.

Процес покращення інвестиційного клімату та нарощування інвестицій стримує ряд чинників, найважливішими серед яких є:

- непослідовна і недосконала інвестиційна політика держави в аграрній сфері, в якій переважають принципи залишкового виділення бюджетних коштів;

- недосконалі механізми та схеми їх використання;

- нерозвиненість інноваційної інфраструктури, надмірний знос і відсутність умов не лише простого, а й розширеного відтворення основних засобів;

- несприятливі умови для розвитку малого бізнесу на селі;

- низька ліквідність інвестицій; невирішеність проблеми іпотеки;

- недостатнє фінансування заходів щодо розвитку шляхової мережі на селі;

- недосконалий механізм економічних відносин між галузями, що призводить до низької рентабельності капіталу та недостатньої інвестиційної привабливості агропромислового виробництва [10, с. 76].

У агропромисловому виробництві країни інвестування здійснюються за такими напрямками:

- заміна зношених або застарілих машин і устаткування;
- розширення виробництва сільськогосподарської продукції;
- розвиток нових виробництв;
- впровадження нової техніки і технології.

Ефективне функціонування Єдиного фонду державного соціального страхування працівників аграрних підприємств, через декілька років, має сприяти акумуляції вільних коштів, які доречно буде розміщувати на депозитних рахунках та інвестувати у різні проекти гарантовані державою [1, с. 76].

На інвестиційну діяльність аграрних підприємств активно впливає держава через проведення кредитної та амортизаційної політики, надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій і субвенцій, податкової політики. Іноземні інвестиції використовуються тоді, коли вітчизняне сільське господарство не в змозі забезпечити належного рівня виробництва товарів власними коштами. Певну роль у зниженні інвестиційної привабливості сільськогосподарської галузі відіграв мораторій на ринковий оборот сільськогосподарських угідь. Фактична величина інвестицій аграрних підприємств залежить від його інвестиційного потенціалу. Особливістю капіталовкладень сучасного аграрного виробництва є те, що структура капітальних вкладень залежить від спеціалізації господарства.

Формування інституційно-економічних основ стратегічного державного управлінського впливу на розвиток сільського господарства є конче необхідним. В даний час зміцнення міжгалузевих економічних відносин сільського господарства і агропромислового виробництва наштовхується на наявність стагнаційних та кризових явищ в економіці країни і аграрній сфері, практична відсутність досить дієвого міжгалузевого економічного механізму господарювання в агропромисловому виробництві та взаємодії останнього з галузями національного виробництва.

Перехід від державної підтримки через податкові пільги до бюджетного фінансування галузі повинен бути поступовим, поетапним, базуватися на реальних показниках доходної бази бюджету, враховувати параметри формування інвестиційного забезпечення аграрного сектору, достатні для досягнення стратегічних цілей його розвитку [6, с.174].

Державне регулювання економіки покликане забезпечувати її рівновагу і сталий розвиток. Конкретні напрями, форми та масштаби державного регулювання економіки визначаються характером і гостротою економічних, соціальних, екологічних та інших проблем у будь-якій країні певного періоду. Державне регулювання економіки в умовах ринкового господарства являє собою систему типових заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, які здійснюють правомочні державні установи та суспільні організації з метою стабілізації та адаптації існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінилися.

В системі структурного державного коригування національної економіки не задіяні економічні інструменти щодо прогнозування міжгалузевих переливань капіталу доданої вартості та інвестиційних ресурсів [17, с. 51]. Стан та рівень розвитку сільського господарства визначає продовольчу безпеку, суттєво впливає на сталість економіки та вагомість ролі регіону в Україні, виступає суттєвим фактором забезпечення екологічності життя населення регіону [11, с. 141].

Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) за видами економічної діяльності в економіці Полтавської області за 2019 рік склав: галузь сільського, лісового та рибного господарства — 13633,4 тис. дол. США, що у 1,1 р.б., в порівнянні до 2012 року; промисловість — 785934,7 тис. дол. США, відповідно — в 2,4 р.б.; будівництво — 785934,7 тис. дол. США, відповідно у 3,3 р.б. до показників 2012 року [4]. В економіку Полтавської області з 2012 по 2019 рр. найбільше вкладено інвестицій Швейцарією — 808227,8 тис. дол. США (табл. 1.6.2).

Основним шляхом досягнення майбутнього образу сільського господарства Полтавської області є розробка та реалізація Комплексної регіональної програми реформ та розвитку сільського господарства. Прямих іноземних інвестицій у регіональній програмі реформ та розвитку сільського господарства. Основою інвестиційної політики у Полтавському регіоні та в країні в цілому має стати максимальний розвиток підприємницької ініціативи суб'єктів економічної діяльності. У Полтавській області проводиться активна політика щодо залучення іноземних інвестицій. На нашу думку, до основних напрямків підвищення якості продукції в Полтавському регіоні можна віднести:

Таблиця 1.6.2

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу
в економіці Полтавської області за 2012–2019 рр., тис. дол. США*

Країни	Обсяги прямих інвестицій, роки								2019 р. у. у. до 2012 р.
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Естонія	856,5	856,3	716,4	313,4	1072,1	1040,6	1035,4	1038,8	121,4
Іспанія	651,4	651,1	720,5	386,8	220,9	195,0	194,4	198,7	3,0
Італія	439,6	449,1	465,5	403,6	358,1	150,7	170,6	164,0	37,3
Нідерланди	55175,8	112658,9	123566,9	83670,3	68225,4	69576,6	70148,6	69877,4	126,6
Німеччина	2376,0	3399,3	3643,8	3724,9	3183,9	2846,4	2880,6	2865,2	120,1
Польща	1019,3	1093,6	993,6	850,8	800,3	789,5	804,1	594,4	58,3
Російська Федерація	24165,8	46791,8	51311,3	46556,6	37945,1	38298,5	35890,0	35427,9	146,6
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	62149,9	57756,6	59586,8	56374,2	56598,6	54644,4	59354,4	56970,8	91,7
Чехія	659,1	660,2	659,9	399,1	268,6	238,7	89,9	89,7	1,4
Швейцарія	396890,9	521659,6	641667,2	715820,5	728535,7	746243,6	791303,9	808227,8	203,6
Азербайджан	8913,4	9661,8	10762,5	3930,6	3121,4	3094,3	2070,6	961,8	10,1
Ізраїль	286,1	284,3	216,3	111,8	70,6	62,3	59,9	60,7	21,2
Kıpr	104553,8	146532,7	131289,8	92839,1	71493,9	62078,8	28283,5	30434,5	29,1
Туреччина	520,7	520,6	520,7	449,0	436,0	385,9	10,2	0,8	0,1
Британські Віргінські Острови	12307,2	7689,2	4426,1	2157,4	1273,2	573,4	559,1	1566,8	12,7
США	10441,3	8269,1	7779,7	6863,8	6536,3	6466,3	614,7	622,0	6,0

* Розраховано авторами на основі [4].

- удосконалення стандартів і технічних умов;
- закріплення прав і обов'язків юридичних і фізичних осіб у сфері виробництва сільськогосподарської продукції;
- вибір найбільш оптимальних і стратегічних напрямків розвитку галузей аграрної сфери економіки;
- впровадження новітніх інтенсивних технологій виробництва сільськогосподарської продукції;
- матеріальне заохочення стабільності виробництва сільськогосподарської продукції високої якості.

Прямі інвестиції з країн світу в економіці Полтавської області за період з 2012 по 2019 рр. нами наведено в *табл. 1.6.2.*

Станом на 1.01.2019 року обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на одного мешканця Полтавської області припадало понад 592 дол. США (16599,2 грн).

Основою покращення інвестиційної привабливості у Полтавському регіоні має стати формування та розвиток підприємницької ініціативи суб'єктів економічної діяльності, комплексної стратегії з мобілізації інвестицій у агропромислове виробництво, з метою сталого економічного розвитку та макроекономічної політики.

З огляду на зазначене, до основних завдань які сьогодні стоять перед агропромисловим виробництвом Полтавської області можна назвати наступні:

- а) для сільського господарства регіону:
 - покращення умов матеріально-технічної бази сільськогосподарської галузі (щорічне збільшення сільськогосподарської техніки за рахунок інвестиційних програм);
 - покращення роботи сервісних підприємств по ремонту техніки;
 - залучення місцевого населення, випускників професійно-технічних та вищих навчальних закладів до сільськогосподарського виробництва;
 - покращення умов праці та розв'язання соціальних проблем для молодих сімей;
- б) для підприємств харчової промисловості:
 - створення системи ціноутворення через організацію прогнозного агропромислового ринку;
 - створення умов для здорової конкуренції;
 - впровадження нових технологій при виробництві продукції;

— створення умов для зацікавленості, як іноземних так і вітчизняних інвесторів; залучення різноманітних форм кредитування малого і середнього бізнесу;

— застосування санітарних норм якості харчових продуктів;

— освоєння нових каналів збуту продукції агропромислового виробництва;

— створення нових виробничих фондів;

— підвищення якості виробленої готової продукції.

На рис. 1.6.2 представлено структуру надходження прямих іноземних інвестицій в Полтавську область з 2012 по 2019 рр..

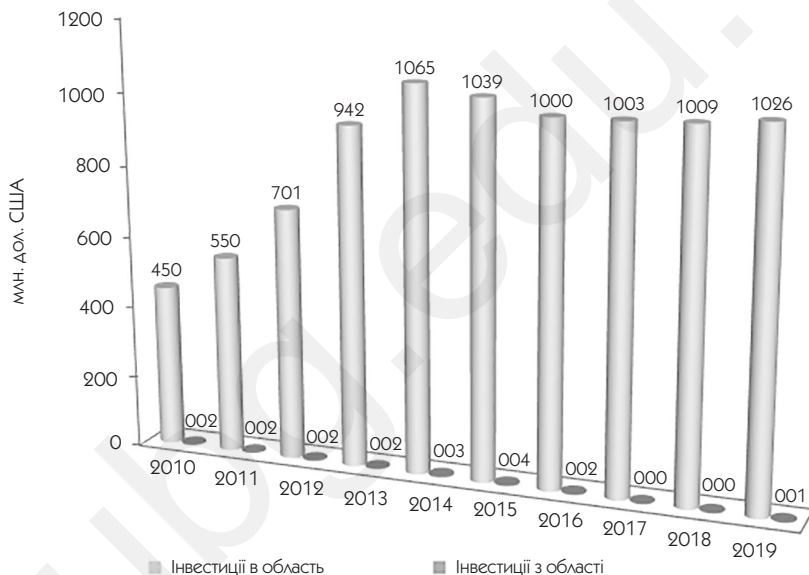

Рис. 1.6.2. Прямі іноземні інвестиції в Полтавській області з 2012 по 2019 рр. (на початок року, млн. дол. США)*

Крім згаданих джерел фінансування інвестицій, підприємства можуть використовувати благодійні внески, пожертвування інших юридичних і фізичних осіб. Фактична величина інвестицій під-

* Розраховано авторами на основі [4].

приємства залежить від його інвестиційного потенціалу. Він визначається підсумовуванням чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, позичкових і залучених коштів. Чистий прибуток, разом з амортизаційними відрахуваннями, називають грошовим потоком підприємства. Диверсифікація агропромислового виробництва дасть змогу підприємствам ефективно впливати на ринок, сформулювати чітку стратегію розвитку, а відтак отримати активи, уникнути можливого ризику.

На нашу думку, до основних методологічних принципів господарського механізму доцільно віднести:

- рівноправність і різноманітність форм власності;
- державне регулювання агропромислового виробництва;
- самостійність господарських суб'єктів;
- економічну відповідальність, зацікавленість, ризик;
- соціальну захищеність сільських працівників.

Покращання економічної ситуації в нашій державі можливе за умови не лише відновлення повноцінного аграрного інвестиційного процесу, а й забезпечення рівня інвестиційної активності, яка б дала змогу компенсувати нестачу інвестування минулого десятиліття та покрити сучасні обсяги потреб в інвестиційних ресурсах [9, с. 203].

Перспективним напрямом удосконалення формування інвестиційної привабливості є створення оптимальної моделі, яка поєднає систему економіки та агропромислового виробництва.

Пріоритетні напрями інвестиційно-інноваційної діяльності України:

- наукова та науково-технічна діяльність;
- сільське господарство;
- промислове виробництво;
- переробна та харчова промисловість;
- мале підприємництво;
- туризм та курортно-рекреаційні заклади.

Потребують подальшого дослідження питання, які спрямовані на пошук методологічних підходів до дослідження питання розвитку інвестиційної діяльності агропромислового виробництва, подальшого розвитку наукової дискусії щодо проблем формування інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки та усунення не еквівалентності міжгалузевих економічних відносин, від-

сутність еквівалентності обігу в різних сферах агропромислового виробництва.

Таким чином, необхідно на підставі наукових досліджень, розробити пропозиції щодо розвитку сільського господарства, відповідно до світових вимог в інтересах держави, суспільства та селянства. Насамперед, держава повинна спрямувати зусилля на відтворення та модернізацію виробничо-ресурсного потенціалу агропромислового виробництва Полтавського регіону, сприяти активізації зовнішньоекономічної діяльності аграрної сфери, забезпечити платоспроможний попит на аграрну продукцію. Виконання поставлених завдань дасть змогу досягти найвищих фінансових результатів у роботі агропромислового виробництва та підприємств харчової промисловості Полтавської області. Перехід національної економіки України на інноваційно-інвестиційний шлях розвитку забезпечить сталий економічний розвиток в період ринкового реформування.

Список використаних джерел

1. Безкровний О.В. (2010). Удосконалення фінансового забезпечення соціального страхування в сільській місцевості. Вісник Харківського Національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки, Вип. 105. С. 39–47.
2. Боровік Л.В. (2019). Регіональна інвестиційна політика розвитку сільського господарства: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.05. К.: Одеська національна академія харчових технологій. 40 с.
3. Гуткевич С.О. (2004). Формування інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.07.02 “Економіка сільського господарства і АПК”. Київ. 28 с.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
5. Дорогань В.К., Томілін О.О., Гаврилова О.А. (2008). *Основи фінансової діяльності підприємства*: підручник. К.: Вид-во Європ. ун-ту. 259 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1628>.
6. Калашнікова Т.В., Калашніков А.О. (2016). Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору України: стан та перспективи. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 14. С. 171–175.

7. Краснікова О.М., Діденко А.О. (2011). Управління оборотними активами і оборотним капіталом як взаємозалежні складові фінансового менеджменту аграрних підприємств. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Економічні науки*, Вип. 3. Т. 2. С. 129–133.

8. *Національна парадигма сталого розвитку України* (2012). За заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., Б.Є. Патона. К.: Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ. 72 с.

9. Плаксієнко В.Я. (2011). Формування інвестиційного клімату в підприємствах аграрного сектору України. *Вісник Полтавської держ. аграрної академії. Серія: Економічні науки*, Вип. 2. Т. 2. С. 202–206.

10. *Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року* (2012). За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. К.: ННЦ “ІАЕ”. 182 с.

11. Томілін О.О. (2012). Вплив інвестиційної діяльності на формування міжгалузевих відносин Полтавської області. *Економічний простір*, 65. С. 138–146. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1663>.

12. Томілін О.О. (2009). *Організація господарської діяльності підприємства*: монографія. Полтава: “Оріяна”. 176 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1567>.

13. Томілін О.О. (2014). *Регулювання міжгалузевих відносин у сільському господарстві*: монографія. Київ: ННЦ “ІАЕ”. 320 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1621>.

14. Томілін О.О. (2010). Стан лізингового кредиту в Україні. *Економіка: проблеми теорії та практики*, Вип. 265. Т. VII. С. 2468–2472. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1536>.

15. Томілін О.О. (2015). *Формування міжгалузевих зв'язків агропромислового виробництва та їх вплив на структурну політику бурякоцукрового підкомплексу*: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. К.: Нац. акад. агр. наук України, Нац. наук. цент “Ін-т аграр. Економіки”. 39 с.

16. Томілін О.О., Галич О.А. (2016). *Економічні аспекти розвитку міжгалузевих відносин в аграрній сфері*: монографія. Полтава: ПДАА. 176 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1618>.

17. Tomilin O., Galych O., Kalinichenko O. (2016). *Economic aspects of development of interbranch relations in the agrarian sector*: monograph. Opole: University of Opole, Poland. 171 p. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1568> (дата звернення — 11.05.20).

18. Ульяновченко О.В. (2010). Інвестиційний процес і його складові елементи. *Ефективна економіка*, 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_11_3.